

Asia: VN/5966/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle vanhemmuuslaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksen pääasiallisena tavoitteena on äitiys- ja isyyslakien tekninen yhdistäminen. Tavoite on kannatettava, mutta sateenkaariperheissä elävien lasten ja vanhempien yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulmasta täysin riittämätön.

Seta katsoo, että vanhemmuuslailla tulisi

- vahvistaa useamman kuin kahden vanhemman perheessä elävien lasten oikeuksia mahdollistamalla juridinen vanhemmuus useammalle kuin kahdelle vanhemmalle vanhempien keskinäisen sopimuksen pohjalta
- mahdollistaa vanhemmuuden kirjaaminen juridisesti vanhemmuudeksi (vs. äitiys, isyys), jolloin se ennaltaehkäisisi transvanhempien ja heidän lastensa syrjintää ja tukisi muunsukupuolisten ihmisten vanhemmuuden tunnustamista.

Luvussa 3 esitetyt tavoitteet lakiuudistukselle ovat sinänsä kannatettavia. Seta pitää turhan sukupuolittamisen purkamista lainsäädännössä tärkeänä. Korostamme kuitenkin sitä, että pelkkä lakien tekninen yhdistäminen ja sukupuolineutraalin kielen käyttäminen eivät poista niitä ongelmia, joita juridisen vanhemmuuden määrittelemisen isyydeksi ja äitiydeksi aiheuttavat sateenkaariperheille.

Joidenkin lasten vanhempi/vanhemmat kuuluvat sukupuolivähemmistöön. Nykyisin, ja esityksen mukaan tulevaisuudessakin, lapsen synnyttänyt mies kirjataan äidiksi ja nainen, jonka siittiöstä lapsi on saanut alkunsa, kirjataan isäksi. Laki ei myöskään mahdollista ennen sukupuolen korjaamista syntyneen lapsen vanhemmuusmerkinnän korjaamista vanhemman sukupuolen vahvistamisen yhteydessä. Kun lapsen vanhemman sukupuolimerkintä (esim. nainen) ja vanhemmuusmerkintä (esim. isä) ovat ristiriidassa väestötietojärjestelmässä, se paljastaa lapsen vanhemman transtaustan aina viranomaisten ja palveluiden (esim. päivähoito) kanssa asioidessa, ja altistaa lapsen

merkittävällä tavalla syrjinnälle. Vanhemmuusmerkintöjen tekeminen sukupuolitettuina ei mahdollista muunsukupuolisten vanhempien identiteetin kunnioittamista.

Tavoitteena tulisivat siksi olla juridisen vanhemmuuden määrittelemisen vain vanhemmuudeksi.

Hedelmöityslain muutoksen osalta laki palauttaisi asiantilan, joka vallitsi vielä 1.4.2019 saakka eli että naisparin hedelmöityshoidoissa voitaisiin käyttää myös sellaisia siittiöitä, joiden luovuttaja voidaan vahvistaa lapsen isäksi. Tällaisissa tapauksissa on usein kyse apilaperheistä, joissa lapsella on lähtökohtaisesti elämässään useampi kuin kaksi vanhempaa. Tavoite ei poista edelleenkään sitä ongelmaa, että lapsen kaikkia tosiasiallisia vanhempia ei voisi tunnustaa juridisiksi vanhemmiksi.

Useissa sateenkaariperheissä lapsella on jo syntyessään useampia kuin kaksi tosiasiallista vanhempaa, esimerkiksi tilanteessa, jossa naispari ja itsellinen mies ovat yhdessä päättäneet jakaa lapsen vanhemmuuden. Tällä hetkellä lapsella voi olla enintään kaksi oikeudellista vanhempaa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että lapsella ei ole oikeutta tapaamiseen, elatukseen ja perintöön vanhemmalta, joka ei ole oikeudellinen vanhempi.

Hedelmöityshoitojen muutosta ei Setan mielestä ole tarpeen rajoittaa vain naispareille vaan sama mahdollisuus olisi luonteva antaa myös eri sukupuolta oleville pareille, tämä huomioisi paremmin perheiden monimuotoisuuden ja perheellistymistapojen todellisuuden.

Luvussa 4 tehty vaikutusarviointi on suppea esityksen tavoitteiden suppeuden takia. Seta pitää vakavana ongelmana sitä että valmistelussa ei ole selvitetty vaikutuksia niihin lapsiin, jotka kasvavat useamman kuin kahden vanhemman perheissä. On huolestuttavaa, ettei useamman kuin kahden juridisen vanhemman tunnustamisen mahdollisuutta ole edes selvitetty.

Seta katsoo, että tasa-arvovaikutusten arviointi on tehty puutteellisesti. Vaikka sukupuolineutraali kieli edistää kaikkien sukupuolten tasa-arvoa, esitys ei pura vanhemmuuteen liittyviä sukupuolittuneita rakenteita sukupuolivähemmistöjen oikeuksien näkökulmasta. Sukupuolen moninaisuuden huomiotta jättäminen on tasa-arvolain hengen vastaista.

Hallituksen esitys vanhemmuuslaiksi jättää huomioimatta merkittävimmät sateenkaariperheiden ja sateenkaariperheiden lasten yhdenvertaisuuden ongelmat.

Tarjamo Kerttu
Seta ry